

FARKAS ISTVÁN

A FA LELKE ÉS A LÉLEK FÁJA

A fafaragás örömeiről és nehézségeiről már többször írtam. Most is csak azért írok róla, mert tavalyelőtt és idén született, születik két olyan faragás, melyek ugyan nem igényelnének semmiféle magyarázatot, de alkalmat mindenképpen biztosítanak arra, hogy a „gondolat ébredésének” folyamata kapcsán valamiről beszámoljak.

Éppen belefogtam az idei faragásba, amikor ráleltem erre a két gondolatra:

„Ahhoz, hogy a fa magasra nőjön, a levelek mindig visszatérnek a gyökerekhez.” - kínai mondás.

Illetve a másik, a Kis Filokáliából:

“Az ember egy fához hasonlít. A testi munkák a levelek, a benső világ fölötti éberség a gyümölcs. Minden fát – ahogy írva van –, mely rossz gyümölcsöt terem, kivágnak és tűzre vetnek. Ebből az következik, hogy fáradozásunknak gyümölcsöt kell hoznia... Ezért törekedjete az éberség gyakorlására. Azonban a levelek kellemes árnyékára is szükség van, ezért végezzetek testi munkát.” Atyám, félelmetes ez a tanítás, mondta a kérdést feltevő testvér. (Agathon atya életéből)

Ó, - mondtam magamnak - milyen különös, hogy ez a tudományosan és gyakorlatilag is igazolható két állítás milyen kevés szerepet kap mindennapi életünkben. Az első nyilvánvalóan azért, mert „hiszen már készek, felnőtt emberek vagyunk” – mondjuk. És tudomást sem veszünk arról a minden nap ismétlődő szerves folyamatról, ami belső fejlődésünk alapja lehetne. A második pedig talán azért, mert tanítóink – érthető módon – a tanítás egyik oldalára, a kifelé, a mások felé irányuló aktivitásra tették a hangsúlyt. Tulajdonképpen ez a két ok egy és ugyanazon töről fakad: Isten akarata nem érvényesül a világban – tanultuk és mondjuk -, így nekünk kell helyette megtennünk mindent, hogy ennek érvényt szerezzünk. De így van-e ez? Ha csak egy kicsit is kinyitom a szememet kifelé, azonnal rávágom, hogy pontosan így van. Vak az, aki nem látja, hogy az emberek világában itt a Földön nem érvényesül az Ő akarata, hiszen folyamatosan gyilkolásszuk egymást – fizikailag éppúgy, ahogy pszichikailag és szellemileg. Ugyanakkor, ha megnézek egy fát, azt látom, hogy a fa „tudja” mi Isten akarata és aszerint éli életét. Na, innen kezdődött minden, ami a képfaragásokat ihlette.

Volt itt fenn a hegyen egy hatalmas, öreg hársfa. Megnyugtatóan mondom, hogy a mai napig is vannak itt fenn hatalmas, öreg hársfák. Ez az egy, azért volt számomra külön is figyelemre méltó, mert nyaranta, július elején róla szedtem a reggeli teának valót, így figyelmet szentelve neki, alkalmam volt közelebből is

megismerkedni vele. Láttam télen alvó állapotban a nagy hó és jég alatt, láttam rügyezni és kilombosodni és láthattam virágba borulva illatozni is, majd termését elhullajtva megsárgulni és teljesen megkopaszodni is mikor novemberben bejöttek az első zúzmarás ködök. És végül, a tavalyelőtti nagy eljegesedés után láttam derékba törve.

A hársfa télen csupasz, de él. Alszik. Tavasszal felébred és lassan létrehoz egy más „testet”, a levelekét, a lombzatot. Amikor a kellő mennyiségű és minőségű anyagot befogadták, átalakították, majd előállították a levelek, vagyis megdolgoztak érte, megindul egy újabb „test” felépítése, a virágoké. Ha a körülmények kedvezőek ez a „test” felépül, kinyílik és megnyilvánul már nemcsak a szűk környezete, hanem a nagyvilág számára is. Az illatfelhőt árasztó édes anyagfelhő hetekig a legyek, darazsak, méhek és mindenféle rovar ingyen tápláléka és amelyek segítségével aztán lassan, őszig létrejön az, ami a fa életének értelme: egy újabb fa ígérete – a gyümölcs és a mag, ami visszahull a földre. Ugyanaz történik vele is mint a levelekkel, de míg azokból föld, vagyis táplálék lesz a gyökerek számára, addig a magból, kedvező esetben a bioszféra minden élő lényé számára szolgáló növény lesz, ami működésével már nemcsak a talajt táplálja, hanem – ahogy az illat is - a Föld légkörét, a bioszféra levegőjét.

Ugyanez történhet az emberrel is csak az ő lehetőségei – „istenülő vágyai” mutatják - a bioszférán túlterjednek. Ezt a lehetőséget, vágyat a bioszférán belül aktívan semmi sem támogatja, csupán ember-mivolta teszi számára lehetővé, hogy ezek a lehetőségek – éppen a törvények adta nehézségek ellenére, azokat hasznosítva - megvalósuljanak, ahogy a Szentírásban is olvashattuk. Ha képessé válik befogadni és átalakítani a számára adott anyagokat, rajta fordul mi, milyen „gyümölcs és mag” lesz belőle környezete, a talaj, a légkör, a Naprendszer és a Mindenség, vagy ahogy nevezzük: „Isten dicsősége” számára. Az ezoterikus, de a keresztény hagyomány is igen jól ismeri az ember különböző testeit, ahogy azt a hársfánál is próbáltam megközelíteni. A hársfa „testeit” egymásba ágyazottan és egymáshoz kapcsolódva, nagyon különböző tulajdonságokkal, de egy-rend-szerint, egy cél érdekében tökéletesen működnek. Ugyanez, minden további nélkül nem mondható el az emberről. Pedig ha elmondható lenne, megvalósulhatna Isten akarata a Földön, vagyis eljönne az Ő Országá. Mégis, ritkán, különböző mértékben és módon feltűnnek az életünkben „öreg hársfa-emberek”, akiknek már nemcsak a gondolatai, szavai és érzelmei, de fizikai megnyilvánulásai is más testről, más testekről beszélnek. Átitatódtak valami sokkal nemesebb, finomabb anyaggal, ami rajtuk keresztül képes megnyilvánulni. Ritkán, különböző mértékben, de vannak. No, de mi köze mindennek a faragásokhoz?

Az első faragás, amit 2014-ben fejeztem be, azt próbálja bemutatni, hogy a Nap-Föld-Hold hármasság kozmikus rendszerben mik lennének az ember fejlődési lehetőségei, ha ember mivolta teljesen megvalósulna. Nem akarom a teljes szimbólumrendszert kifejteni. Csak annyit, hogy mindaz, ami felülről – vagyis egy nála összehasonlíthatatlanul hatalmasabb szintről – indulva akarja az élet fennmaradását és fejlődését, mindenütt folyamatosan és aktívan jelen van. Áramlik, árad, éltet és eléri a Földet. Ezt szemléltetik a kívül, felülről lefelé nyíló formák. Ennek az áradó, éltető „energiának” egy része, a legaktívabb, legmagasabbról jövő azonban csak az emberen keresztül érhetne el ide. Erre az emberi szervezet felépítésében és összetettségében alkalmas, hiszen ezért nem lett fű, macska, hangya vagy elefánt. A Magvető példabeszéd az Evangéliumban erről tisztán beszél. Ha szánt szándékkal befogadná ezt a neki szánt energiát, kifejlődnének, megtelnének és harmonikusan együttműködnének benne azok az „energiaközpontok”, melyekről sok hagyomány különböző neveken ír. Ma már kezdi a tudomány is felismerni ezeket a különböző intenzitású és szerepű funkcióközpontokat, mint például a kognitív és az érzelmi intelligencia megnyilvánulásait irányító idegi központokat. És felismerte ezek fejlődési, kapcsolódási lehetőségeit is. A pszichológiai kutatásoknak köszönhetően diszharmóniáik okainak egy részét is. A faragás középső részét felépítő, egymásból felfelé kinövő ősi, magyar tulipánszimbólumok ezt a lehetséges fejlődést szemléltetik. Amennyiben ez a fejlődés nem következik be, a lény szerepnek csupán az a része nyilvánul meg, ami minden földi életformáé. Megszületik, folyamatosan anyagokat alakít át, kifejlődik, szaporodásra alkalmassá válik, majd elpusztul. Ezt a mechanikus folyamatot ábrázolják a Föld szimbolikus ábráján, a tulipánról lehulló levelek. A faragott ábra alsó részére egyik barátom azt mondta: olyan alakja van, mint a szívnek. Nem terveztem ilyennek. Így alakult, de talán gondolatilag kapcsolatban lehet egy nagy szív dobbanásaival.

A másik faragás, amin még dolgozom, de a legörömtelibb, a tervezési fázison már túl vagyok, ugyanerről, de szimbolikusan már az emberen belüli folyamatokról szól. És itt találkozott az idézett hasonlatokkal. A szimbólum egy törzsből kiinduló kétlombú fát ábrázol. Lehetett volna kétgyökerű is, de valahogyan a lombok, virágok és gyümölcsök közelebb állnak gondolatvilágomhoz. Ezért választottam ezeket. A felső lombzat azt a „normális” esetet igyekszik ábrázolni, ami évről évre, formáról formára teljesen mechanikusan nyilvánul meg a fáknál: az őt éltető energiákból magokat tartalmazó gyümölcsöt terem, melyek lehullva a földre új fák lehetőségét tartalmazzák vagy táplálékul szolgálnak más élőlényeknek vagy közvetlenül a földre esve alkatrészeikre bomlanak fel és válnak a befogadó-tápláló humusz részévé. A másik

gyümölcsöző lombzat a törzsből lefelé nő ki. Ilyen fa persze nincs. Nem kifelé, a Nap felé nő, fejlődik - ahogy általában, felnőtté válásáig az ember is -, hanem bent, belül, észrevétlenül. A keretek, minden komponens rejtetten adva van, csak az intenzitásuk, az erejük és összehangolt kapcsolatuk hiányzik az emberben. A vallás lelkiismeretnek, a tudomány tudatosságnak nevezi ezt a „gyümölcsöző lombot”, de valami teljesen mást ért alatta. Ez a termés sajnos nem évről évre, formáról formára, mechanikusan, hanem minden külső természeti és társadalmi hatás mintegy ellenére, azokkal belül megküzdve, de azok hatását megismert célja érdekében éberrel felhasználva, szánt szándékkal jöhet csak létre. Az életnek erre a gyümölcsre közvetlenül, mechanikus működéséhez nincs szüksége. Ugyanakkor az egész Természet erre vágyik, ahogy Pál erről olyan szépen ír egyik levelében, mert ez teszi lehetővé, hogy ez a mindent éltető „anyag” - a keresztények Isten szeretetének nevezik - elérje a Földet. Ahogy a fában lezajló anyagátalakítási folyamatok a fa életén és utódai életén kívül saját környezetét és a bioszférát is szolgálják, úgy elégítheti ki ez az „alsó”, belső termés a lény hatékony működésén, szaporodásán és azon túlszordulva környezete igényein kívül annak „éhségét” is, aki ezt a lény formát saját képére, saját segítségére, mint egy sejtet a lény létrehozta. Kielégítheti, ha „ehető” a számára, de ez már nem az emberen fordul, ahogy a hársfán sem melyik magjából lesz új hársfa. A faragott fa törzsén, szimbolikusan az a folyamat jelenik meg, ami minden pillanatban, minden folyamatban játszódik a világban: két erő küzdelme. A két egymás körül keringő kígyószimbólum nem a jó és rossz küzdelmét ábrázolja úgy, ahogy azt ma értelmezzük és szándékom szerint nem is a két genetikai láncot. Ez a feszültség minden mozgás mozgatója és enélkül semmi teremtett sem létezik. A szimbólummal ezt az örök mozgást akartam ábrázolni akörül a tengely körül, ami harmadik komponensként mintegy mozdulatlan, van, ugyanakkor táplál, fejleszt és magához vonz - akarja ezt a küzdelmet az eredmény, a „gyümölcs” érdekében.

Tulajdonképpen egy táblán kellett volna mindkettőt kifaragni vagy talán még egyet mellé, ami egy üres edény szimbolikus ábrázolása lenne. Talán olyan formában, ahogy Hollán Sándor ábrázolta ezt egy hármasságon, amit a Kiscelli Múzeumban láttam. Középen egy alig kivehető, a kék, a szürke és a fehér árnyalatait használó apró pontokból álló finom emberi arc profiltól, jobbra egy ugyanilyen technikával készült szimbolikus fa és baloldalon egy kancsó. Mennyivel „egyszerűbb” egy festő dolga!

Az ember nem „egy fához hasonlít”, ahogy azt a sivatagi atya mondja. Az ember ilyen kétlombú fa - lehetne, ha megvalósulna benne minden, ami azzá tenné, ami: ember, ahogy az a fánál magától megvalósul. És még egy. Félelmetes-e ez a tanítás? Félelmetes, amennyiben a külső aktivitás pusztán az én, a mi erőnkbe vetett hiten alapszik, mely erő esetemben

– őszintén nézve - még egy számár erejénél is kisebb, ugyanakkor kitéve teljes környezete minden hatásának az időjárástól a szomszédig – mely hatások azonban számára mind hasznosíthatók, ha... Egyáltalán nem félelmetes, csak szokatlan, ha ehhez „csupán” a saját belső világ feletti éberség – a sivatagi atya, de nemcsak az ő szavai szerint, vagy a Hamvas-i értelemben vett realizált éberség, az ön-uralom megszerzése - szükséges. Mert a többi – a tanítás szerint - mind hozzáadódik.

Dobogókő, 2016. áldás hava

BULÁNYI GYÖRGY

TELJESÜL AZ ATYA AKARATA?

A keresztények a Szentháromság első személyét mondják *Atyának*. Nincsen a liturgiában ünnepe. A Fiúnak számtalanul sok, s a Szentléleknek is van legalább egy – Pünkösdkor. Schütz Antal Dogmatikájában sincs róla fejezet. Rahner Teológiai Kisszótárában sincs. Mért? Bár az Újszövetségben vagy háromszáz esetben jelöli őt a *Patér* szó, s majd mindig Jézus ajkán – még sincs. Mért nem készült róla doktori értekezés, habilitációs dolgozat, mért nincsen tanszéke az Atyának a teológiai fakultásokon? Elnyelte Arisztotelész, annak filozófiai istentana, és ennek nyomán a skolasztika, az iskolás teológia. Schütztől ifjúságomban megtanultam Róla, hogy *magátólvaló, tökéletes, egyszerű, világfölötti, és hogy Ő az abszolút akarat*. Kicsoda mindez? Hát az Atya. Külön-külön megáll ez az állítás-sor és az elnevezés is. De egymásra, egymáshoz nem illenek. Jézus csak annyit tudott Atyjáról, hogy tökéletes, meg hogy akarata van.

Magam hogyan szólítom őt? Sehogyan. Hiába nevel a liturgia arra, hogy az *Atyához imádkozzam a Fiúban a Szentlélek által*. Semmi hatása nincs imádságos életre ennek a nevelésnek. Mindig csak Istenemet mondom, mikor imádkozom, s ilyenkor az Atyára is, a Fiúra is, a Szentlélekre is gondolhatok. Mind a Hármat beleérthetem abba az egyetlen megszólításba, hogy Istenem. De csak gondolhatom, meg érthetem... Valójában nagyon is *unitárius* vagyok: amikor imádkozom – az egy Istenhez imádkozom.

S mit mondom Neki, amikor beszélgetek vele, azaz hogy imádkozom? Bevallom, hogy mondanivalóm abban foglalható össze, hogy *legyen meg az én akaratom*. Magam is tudom – azaz csak tanultam –, hogy ez bizony csúnya. Arra neveltek, hogy mást kellene imádkoznom. Azt, hogy legyen meg az ő akarata.

De leszoktam róla. Azért szoktam le róla, mert pórul jár, aki úgy imádkozik, ahogyan kellene. Jézus is váltott a Getszemániban a maga akarataról Isten akarata, és mi lett belőle? Isten, az Atya akarata? Semmiképpen sem. Hanem Kaifás, Pilátus meg Heródes akarata: a

keresztrefeszítés lett belőle. *Ezt már csak nem akarhatta egy Atya!!!*

Ezt a *legyen meg a te akaratod*-féle imádságot csak azok engedhetik meg maguknak – gondolom –, akiknek a Pénz az istenük. Nem vallják ezt be, csak van pénzüik, s szórják számolatlanul. Urak módjára. Urak, mert pénzük van. Ha nem vallják is be, hogy ki is volna az ő istenük, biztosak a maguk istenében. Abban, hogy velük van. Hogy nyugodtan imádkozhatják: *legyen meg a te akaratod*. Mondjak példát rá? Aki sváb lovagokkal megerősített törzsi seregével vonul Veszprém völgye felé, hogy Isten akaratának engedelmeskedve négyfelé szabja trónkövetelő unokatestvérét – az imádkozhat így. De ezt csak önmaga átverésével tudja tenni. Szörényi-Bródy meg is fogalmazzák ezt a maga átverését: *Uram, Veled, de Nélküled*. *Ez a veled-de-nélküled-isten, ez nem Jézus Atyja*. S mivel csak két úr van, ezért a sváb lovagokkal valakit négy-fele szabni akarónak csak a Mammon lehet az istene? Nem tehetek róla, ha ez a következtetés vége.

A Mammon nem a pénz? A Mammon a hadsereg? A kettő egyhasi testvér. Akinek pénze van, az tud sereget gyűjteni. Akinek serege van és győz vele, és ahhoz ömlik a pénz. A legyőzötté. Végnélküli jóvátételként. Mint a hódoltság idején a törökhöz, az átkosban a Kremlhez, és napjainkban a multikhoz. Ez utóbbiakhoz a képzelet is meghaladó mennyiségben. Hogy azért valami nálunk is maradjon a Mammonból, beledobáljuk feneketlen, mindent elnyelő torkába gyerekeinket – halálra ítélve nemzetünket.

Ez is tény és kerekperec: hazánkban az élve-születések évi száma nyolcvanezer. Egy nemzedéken belül ötmillióra fogyasztjuk a tízmilliót. S közben petárdákat robbantva Boldog újévet kívánunk egymásnak, ahelyett hogy zokognánk a sír felett, hol nemzet süllyed el. Ki ne röhögtessek már magunkat, amikor buzgón imádkozzuk a Miatyánkot s benne azt, hogy *Legyen meg a te akaratod!* Az Atyához imádkozzuk, és imádságunk a Mammonnál ér – nem is földet, de poklot.

Nincs semmi baj ezzel a jézusi imaszándékkal: hogy legyen meg az Atya akarata a földön is, miképpen teljesül az a mennyben, a Szentháromságban is. Csak azzal van baj, hogy ez az imaszándékunk nem hoz a konyhára semmit. A jézusutáni történelem ugyanolyan, mint a jézuselőtti, a jézusi imaszándék előtti. Újév első napján láttam egy nagyszerű filmet. Ebéd után is megnéztem, és vacsora után újból. (Nem a moziban, csak a társalgónk TV-je előtt.) Címe: *Hétköznapi mennyország*. Egy svéd faluban születik meg a mennyország. Egy muzsikusz teremti meg.

Mindenkit szeret és őt is szeretik. S megtanítja őket szívből, szeretetből – énekelni. Eljut énekkara egy salzburgi énekfesztiválra, ahol a közönség egésze feláll és együtt éneklivelük, amit tőlük hallanak. Másnap egyik kispapunkkal reggelizem, s elmondja, hogy nekik is levetítették ezt a filmet a főiskola pszichológia-óráján, s azt a feladatot kapták, hogy állapítsák meg a film